

ÖZER, Meryem (2020). Destan Dünyasında Kadın – Kırgız Destanlarında Kadın Tipler (Yayın Tanıtma). Türk Ekini Dil ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 7, s.27-29.

DESTAN DÜNYASINDA KADIN - KIRGIZ DESTANLARINDA KADIN TIPLER

(Yayın Tanıtma)

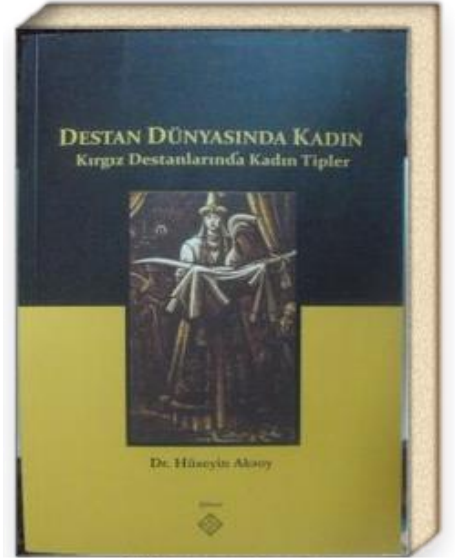
Meryem ÖZER*

AKSOY, Hüseyin (2020). *Destan Dünyasında Kadın – Kırgız Destanlarında Kadın Tipler*. Konya: Kömen Yayınları. (ISBN: 978-605-274-59-6).

Türk halkları arasında destanlar önemli bir yere sahiptir. Destanlara yönelik yapılan çalışmalarda her bir destan unsuru müstakil bir araştırma alanı oluşturmuştur. Bu bağlamda destan kahramanlarının destanın muhtevasına doğrudan ettiği ve tespit edilen tiplerin anlatılarda ortaklaşa kullanılabildiğini görülmüştür. Destanlarda bulunan tipler arasında kadın tipler etkili bir rol oynamış ve birçok araştırmanın konusu hâline gelmiştir.¹ Bu konuya katkıda bulunan araştırmacılardan biri olan Hüseyin Aksoy, 2019 yılında *Kırgız Destanlarında Kadın Tipler* adlı doktora tezini savunmuş, 2020 yılında ise *Destan Dünyasında Kadın* adıyla bu çalışmayı kitap formatında yayımlamıştır.

Alt başlık olarak *Kırgız Destanlarında Kadın Tipler* adını alan bu hacimli eser 420 sayfadan oluşmaktadır.

Eser sırasıyla; “Giriş”, “Kırgız Destanlarında Olumlu Kadın Tipler”, “Kırgız Destanlarında Olumsuz Kadın Tipler”, “Kırgız Destanlarındaki Kadın Tipler Hakkında Tespitler ve Tahliller” bölümleri ve “Sonuç” kısımlarından oluşmuştur. Giriş kısmından önce bir *tablolar listesi* verilmiş ve bu listede tiplerin isimleri ve eylemlerinin hangi tabloda verildiği listelenmiştir. Ayrıca bir *şekiller listesi* verilmiş

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Türkoloji Anabilim Dalı, mrym.ozrr@gmail.com. <https://orcid.org/0000-0002-3579-3798>

¹ Güneş, A. (2012). *Oğuz Grubu Türk Kahramanlık Destanlarında Kadın*. Ankara.

Taş, E. *Kırgız Türklerinin Sözlü Anlatılarında (Destan, Masal, Halk Hikayesi) Toplumsal Cinsiyet ve Kadın İmajı*. YL, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD, Nevşehir, 2018, 397 s.

ve bu listede *Kırgız Destanlarındaki Kadın Tipler ve Karakterlerin* yüzdelerik dağılımı, bu kadın tiplerinin *olumlu-olumsuz* olmalarına, *niteliklerine*, *varlık biçimlerine*, *yaş grupları* ve *sosyal statülerine* göre yüzdelerik dağılımlarının sıralaması verilmiştir.

Eserin *giriş* bölümü iki başlık altında verilmiştir. Birinci bölümde *Destan Türü ve Kırgız Destancılık Geleneği* hakkında bilgiler verilirken ikinci bölümde ise *Tipoloji Çalışmalarında Kavramlar ve Tip Tasnifleri* hakkında bilgi verilmiştir. Eser geniş bir çalışma alanına sahiptir ve kapsamını Türkiye Türkçesine aktarılmış olan Kırgız destanlarının oluşturduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra başkahramanı kadın ve erkek olan “*20 Kırgız destanı*” ve bu destanlarda bulunan “*126 kadın karakter*” ile bir sınırlandırılmaya gidildiği ve çalışmanın Kırgız destanlarında tespit edilen bu kadın karakterler üzerine kurulduğu giriş bölümünde dile getirilmiştir.

Kırgız Destanlarında Olumlu Kadın Tipler başlığını taşıyan birinci bölüm iki alt başlığa ayrılmıştır. *Başkahramanı Erkek Olan Kırgız Destanlarında Kadın Tipler* ve *Başkahramanı Kadın Olan Kırgız Destanlarında Kadın Tipler* başlığı adı altında on altı kadın tipinden bahsedilmiştir. Öncelikle olumlu kadın tipi hakkında bilgi verilmiş, ardından bu tipler listelenmiştir. Ayrıca Kırgız destanlarındaki olumlu kadın tiplerinin yüzdelerik dağılımı da şekil olarak eklenmiştir. Bu ön bilgilerden sonra tipler açıklanarak eylemleri liste halinde verilmiştir. Eser destanlardan tespit edilen kadın kahramanların isimleriyle birlikte eylemlerinden de örnekler içermektedir.

Kırgız Destanlarında Olumsuz Kadın Tipler başlığını taşıyan ikinci bölüm de *Başkahramanı Erkek Olan Olumsuz Kadın Tipler* ve *Başkahramanı Kadın Olan Kadın Tipler* olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Bu bölümde dokuz olumsuz kadın tipi tespit edilirken yine aynı yöntem izlenerek olumsuz kadın tipi hakkında bilgi verildikten sonra bu tipler listelenmiştir. Olumsuz kadın tiplerinin Kırgız destanlarındaki yüzdelerik dağılımı şekil olarak gösterildikten sonra tipler açıklanmış, tiplerin eylemleri listelenmiş ve yine destanlardan örnekler getirilmiştir.

Kırgız Destanlarındaki Kadın Tipler Hakkında Tespitler ve Tahliller başlığını taşıyan üçüncü bölüm yine iki alt başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar *Alp Kadın Başkahramanın Serüveni* ve *Kırgız Destanlarındaki Kadın Karakterlerin Nitelikleri, Varlık Biçimleri, Yaş Grupları ve Sosyal Statüleri* başlıklarını almıştır. *Alp Tipi Kadın Başkahramanın Serüveni* başlığını altında ayrıntılı bir incelemeye gidildiği ve nedeni açıklanmıştır. *Kız Saykal*, *Canıl Mırza* ve *Kız Darıyka* adlı destanlarının başkahramanlarının kadın olması sebebiyle bu üç kadın başkahraman alp tipi özelliği altında karşılaştırmalı bir biçimde incelenmiştir. Bu kısımda destan kahramanlarının doğumu, eylemleri, yaşadıkları olağanüstülüklerden bahsedilmekle birlikte Oğuz Kağan Destanı, Dede Korkut gibi anlatılardan da örneklerle pekiştirilerek çeşitli araştırmacıların konuyla ilgili çalışmalarına değinilmiştir. Ardından bahsi geçen bu üç kadın başkahramanın serüvenleri örneklerle incelenmiştir. Son kısım olan *Kırgız Destanlarındaki Kadın Karakterlerin Nitelikleri, Varlık Biçimleri, Yaş Grupları ve Sosyal Statüleri* başlığı altında kadın karakterlerle ilgili yüzdelerik dağılımlar verilmiş ve bu başlıklar altında konuyla ilgili çalışmaları bulunan araştırmacıların tespitleri de dile getirilmiştir.

Eserin *sonuç* bölümünde çalışmada izlenen yol, araştırma esnasında karşılaşılan sorunlar, tespit edilen unsurlar, destanlarda cinsiyetin rolü, kadın karakterlerin tipik özelliklerinin paralelliği ve destanlarda kadın karakterler hakkında çalışma yapmanın neticeleri ve bilime katkıları hakkında değerlendirme yapılmıştır.

Destancılık geleneği bağlamında zengin bir mirasa sahip olan Türk halklarının destanlarının tespit ve diğer Türk lehçelerine aktarılması önem arz etmektedir. Bu noktada bu destanların sadece aktarılması değil tahlil edilerek diğer destan ve anlatılarla karşılaştırılması da gerekmektedir. Bu doğrultuda destan ve destancılık araştırmalarına katkısından dolayı eserin yazarı Hüseyin Aksoy'a ve eseri yayınlayan Kömen Yayınlarına teşekkür ederiz.